

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissyttrande över betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Ert dnr S2024/00978

Domstolsverket har granskat betänkandet mot bakgrund av den verksamhet som bedrivs av myndigheterna inom Sveriges Domstolar, dvs. utifrån hur förslaget kan tänkas påverka verksamheten ekonomiskt, organisatoriskt och utbildningsmässigt. Granskningen har även omfattat hur förslaget kan påverka verksamhetsstöd, arbetsformer och rättssäkerheten generellt. Vidare har myndigheternas roll som statliga arbetsgivare beaktats vid granskningen.

Domstolsverket vill framföra följande.

Angående förslag om en ny ordning för brottsförebyggande åtgärder för barn och unga samt inrättande av en ny myndighet

Myndigheterna inom Sveriges Domstolar har inte ett brottsförebyggande uppdrag. Domstolsverket vill oaktat detta yttra sig angående den föreslagna nya ordningen för brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. Domstolsverket instämmer i den problembild som presenteras i betänkandet och som beskrivits även i andra utredningar med fokus på den aktuella målgruppen barn och unga, dvs. den senaste tidens allvarliga utveckling av grov våldsbrottlighet där allt yngre barn och unga involveras. Domstolsverket instämmer även i regeringens uttalande i utredningsdirektivet om att det är angeläget att vidta ytterligare åtgärder för att skydda barn och unga som riskerar att fara illa och att förhindra att barn och unga börjar begå brott och involveras i en livsstil som präglas av brottlighet.

Utifrån detta och de goda erfarenheter som hämtats från den danska modellen ser Domstolsverket positivt på den föreslagna nya ordningen med brottsförebyggande åtgärder. Det måste dock beaktas att de uppgifter som åläggs Polisen och socialtjänsten genom den nya ordningen kommer att innebära att stora resurser tas i anspråk med risk att övrig verksamhet vid dessa myndigheter tvingas sättas åt sidan. Domstolsverket noterar att även andra myndigheter, bl.a. Åklagarmyndigheten, framfört motsvarande i sina remissvar.

De beslut som ska kunna fattas i den nya ärendeprocessen är ingripande för den enskilde. Domstolsverket anser i likhet med utredningen att beslut om handlingsplan, offentligt biträde och utdömande av vite ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Det framstår som ändamålsenligt att en myndighet får ett utpekade ansvar för att fatta beslut om brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och att socialtjänsten ges ett mer renodlat ansvar att huvudsakligen verkställa dessa beslut. Domstolsverket ställer sig dock tveksamt till förslaget att inrätta ytterligare en statlig myndighet och saknar närmare överväganden (utöver den kostnadsanalys som gjorts i Bilaga 3) kring alternativet att någon befintlig myndighet istället ges detta ansvar.

Angående förslag på ansvarig myndighet för uppföljning och kontroll
Utredningen lämnar två alternativa förslag gällande ansvar för uppföljning och kontroll av genomförandet av åtgärderna i beslutade handlingsplaner. Alternativ 1 innebär att Kriminalvården ges detta ansvar.

Den föreslagna nya ordningen för brottsförebyggande åtgärder avser målgruppen barn och unga individer under 18 år som riskerar att begå brott av allvarligt slag. Till skillnad från den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder som utredningens förslag grundar sig på, krävs inte en misstanke om allvarligt brott eller en brottmålsdom för att barnet eller den unge ska kunna hänvisas till Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK). Det tydliggörs i betänkandet att förslaget system inte är straffrättsligt och att ett beslut från MUK inte är en påföljd. Vidare innebär förslaget att innehållet i den handlingsplan som MUK ska kunna besluta om ska motsvara de insatser som socialnämnden idag kan bevilja barn och unga med stöd av socialtjänstlagen.

Såväl målgruppen för föreslagna åtgärder och de brottsförebyggande insatserna som omfattas av socialtjänstlagstiftning ligger utanför Kriminalvårdens huvudsakliga ansvarsområden att verkställa utdömda påföljder, bedriva häktesverksamhet och utföra personutredningar i brottmål.

Att en myndighet som redan har ett ansträngt läge påförs ytterligare uppgifter kan därutöver i förlängningen medföra en risk för en negativ påverkan på domstolarnas verksamhet.

I likhet med Kriminalvårdens expert (se särskilt yttrande) avstyrker Domstolsverket därför förslaget att ge Kriminalvården ansvaret för uppföljning och kontroll.

Angående sekretess och dataskydd

Utredningen har bedömt att det inte varit möjligt att inom ramen för uppdraget lämna ett sådant komplett underlag till nya bestämmelser gällande sekretess, hantering av personuppgifter och dataskydd som krävs för att utredningens förslag ska kunna genomföras. Utredningen har framfört att det krävs en mer djupgående analys av frågor om sekretess och dataskydd kopplat till den nya föreslagna ordningen än den som utredningen haft möjlighet att göra (sid. 363 ff.).

Domstolsverket ser liksom utredningen behov av en djupare analys angående nya bestämmelser gällande sekretess och dataskydd, utöver de situationer som utredningen identifierat.

Angående förslagets ekonomiska konsekvenser för Sveriges Domstolar

Utredningen har uppskattat att antalet överklaganden av beslut fattade av MUK kan uppgå till mellan 400 och 750 per år. Kostnaderna för förvaltningsrätters hantering av överklaganden och kostnader för offentliga

biträden har uppskattats uppgå till mellan 6,3 miljoner kronor och 11,8 miljoner kronor per år.

Utredningen har nämnt att kostnader härutöver kan tillkomma för kammarrätter och eventuellt Högsta förvaltningsdomstolen, liksom kostnader för offentliga biträden i samband med detta. Det saknas dock en beräkning av dessa kostnader i betänkandet.

Den genomsnittliga överklagandefrekvensen till kammarrätt uppgår till cirka 20 procent, vilket betyder 80–150 mål per år. Baserat på aktuell styckkostnad för ett genomsnittligt mål i kammarrätt (20 331 kronor) kan kostnaden uppskattas bli mellan 1,6 och 3 miljoner kronor per år i kammarrätt. Sammantaget innebär förslagen tillkommande kostnader för överklaganden till förvaltningsrätt och kammarrätt om 5,5–10,4 miljoner kronor per år.

Kostnader för rättsliga biträden i kammarrätt uppskattas av Domstolsverket uppgå till mellan 245 000 kronor och 460 000 kronor per år, baserat på nuvarande timkostnadsnorm (1 531 kronor) och ett antagande om en tidsåtgång på två timmar i kammarrätt. Sammantaget rör det sig om tillkommande kostnader för offentliga biträden i förvaltningsrätt och kammarrätt om 2,6–4,9 miljoner kronor per år.

Sammantaget innebär förslaget enligt dessa uppskattningar en utgiftsökning om totalt 8,1–15,3 miljoner kronor per år för Sveriges Domstolar.

Mot bakgrund av den stora osäkerheten när det gäller de ekonomiska konsekvenserna av förslagen och därmed dess påverkan på anslagen Sveriges Domstolar och Rättsliga biträden anser Domstolsverket att kostnadskonsekvenserna, för bl.a. Sveriges Domstolar, bör analyseras närmare inför ett eventuellt genomförande. Under alla förhållanden rör det sig om så pass stora tillkommande kostnader för Sveriges Domstolar att dessa inte kan hanteras inom ramen för givna anslag.

Om inga ytterligare analyser görs bör, utifrån nuvarande bedömningsunderlag, anslaget Sveriges Domstolar tillföras 7,5 miljoner kronor per år och anslaget Rättsliga biträden bör tillföras 3,5 miljoner kronor per år.

Domstolsverket kommer efter ett eventuellt genomförande att följa målutvecklingen och kan vid behov yrka ytterligare resurser.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Thomas Rolén. I handläggningen har även rättschefen Peter Islander deltagit. Föredragande har varit juristen Sofia Odelberg.

Thomas Rolén